

AKTUALIŲ TEISMO SPRENDIMŲ APIBENDRINIMAS DĖL ADVOKATŲ VEIKLOS, SUSIJUSIOS SU ASMENS DUOMENŲ APSAUGOS PAŽEIDIMAIS, IR ASMENS DUOMENŲ TEIKIMO YPATUMŲ

2015 m.

Pastaraisiais metais Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija (toliau – VDAI) gauna nemažai skundų dėl advokatų veiksmų tvarkant asmens duomenis. Nagrinėjant skundus šių subjektų atžvilgiu neretai priimami sprendimai, kuriais pripažįstama, kad advokatai veikė pažeisdami Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymą (toliau – ADTAĮ). Tiek Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, peržiūrėdamas dalies tokių VDAI sprendimų teisėtumą, tiek Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, peržiūrėdamas teismų sprendimus, priimtus pagal iškeltas administracinių teisės pažeidimų bylas advokatams, pasisako dėl advokato teisės tvarkyti asmens duomenis įvairiomis aplinkybėmis ir formuoja šiuo klausimu teisminę praktiką, į kurią atsižvelgia teismai, valstybės ir kitos institucijos, taip pat kiti asmenys, taikydami tuos pačius įstatymus ir kitus teisės aktus.

Kitas svarbus aspektas, kuris buvo paliestas teismų sprendimuose, yra asmens duomenų teikimo ypatumai (teikimo būdas, duomenų teikimo sutarties sąlygos ir pan.).

Dėl dokumentų siuntimo atviru pavidalu faksu

VDAI gavo asmens skundą, kuriuo pareiškėjas skundėsi, kad advokatas, neturėdamas jo sutikimo, į darbovietę faksu atviru pavidalu atsiuntė jam adresuotą reikalavimą padengti įsiskolinimą, kuriame buvo nurodyti pareiškėjo vardas, pavardė, asmens kodas, gyvenamosios vietos adresas, duomenys apie sudarytą sutartį bei jos vykdymą. VDAI, išnagrinėjusi pareiškėjo skundą, pripažino advokatą pažeidus ADTAĮ 30 straipsnio 7 dalį ir pastarajam buvo surašytas administracinio teisės pažeidimo protokolas už Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau – ATPK) 214¹⁴ straipsnio 1 dalies pažeidimą. Vilniaus miesto apylinkės teismas nutarimu pripažino ATPK 214¹⁴ straipsnio 1 dalies pažeidimą ir skyrė baudą.

Vilniaus apygardos teismas nutartimi administracinėn atsakomybėn patraukto advokato apeliacinį skundą atmetė ir paliko Vilniaus miesto apylinkės teismo nutarimą nepakeistą.

Advokatas kreipėsi į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą su prašymu atnaujinti administracinio teisės pažeidimo bylą.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nutartimi nusprendė, kad teismai pagrįstai nustatė ADTAĮ 30 straipsnio 7 dalies nuostatų pažeidimą – advokatas, neturėdamas pareiškėjo sutikimo, į pareiškėjo darbovietės faksą atviru pavidalu išsiuntė jam adresuotą reikalavimą padengti įsiskolinimą. Taip veikdamas advokatas neabejotinai pažeidė ADTAĮ 30 straipsnio 7 dalies nuostatas.

Savo prašyme atnaujinti administracinio teisės pažeidimo bylą advokatas nurodė, kad rašto siuntimas faksu nėra ir negali būti laikomas asmens duomenų tvarkymu automatinio būdu. ADTAĮ 2 straipsnio 5 dalis nustato, kad duomenų tvarkymas automatinio būdu yra duomenų tvarkymo veiksmai, visiškai ar iš dalies atliekami automatinėmis priemonėmis. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad faksas, be abejo, yra automatinė priemonė, todėl dokumento siuntimas faksu taip pat laikytinas automatinio duomenų tvarkymu. Faksu siunčiamo dokumento informacija yra automatiškai nuskaitoma, automatiškai paverčiama atitinkamais skaitmeniniais signalais, kurie perduodami telekomunikacijų tinklais ir automatiškai gavėjo fakso aparate paverčiama pirmine dokumento informacija bei dokumentas atspausdinamas (administracinė byla Nr. 2AT-75-2014).

Dėl informacijos teikimo tretiesiems asmenims

VDAI gavo asmens skundą, kuriame nurodyta, kad Kauno apylinkės teisme uždaramame posėdyje nagrinėjama civilinė byla, kurioje advokatas atstovauja ieškovui (ne pareiškėjui). Pareiškėjas nurodė, kad advokatas raštu atskleidė minėtos civilinės bylos duomenis vienos valstybinės institucijos vadovui, nesusijusiam su civiline byla. Advokatas išsiuntė prašymą, kuriame pateikė šią informaciją: „Kauno apylinkės teisme yra nagrinėjama civilinė byla Nr. <...> pagal ieškovo (inicialai) ieškinį dėl <bylos pobūdis>“. VDAI pripažino pareiškėjo skundą pagrįstu ir surašė advokatui administracinio teisės pažeidimo protokolą, nes advokatas, išsiųsdamas prašymą vienos valstybės institucijos vadovui, atskleidė pareiškėjo asmens duomenis apie iškeltą bylą ir jos pobūdį vienos valstybės institucijos vadovui, nesant nė vieno ADTAĮ 5 straipsnio 1 dalyje nustatyto asmens duomenų teisėto tvarkymo kriterijaus ir tuo pažeidė ADTAĮ 3 straipsnio 1 dalies 2 dalį. Kauno apylinkės teismo nutarimu, administracinio teisės pažeidimo bylos teiseną dėl advokato nutraukta, motyvuojant tuo, kad jo veikimas buvo pagrįstas Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) 7 straipsnio 2 dalimi, 8 straipsniu bei Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo (toliau – AI) 44 straipsnio 2 dalies nuostatomis, todėl jo veikimo nėra administracinio teisės pažeidimo, numatyto ATPK 214¹⁴ straipsnio 1 dalyje, sudėties.

VDAI pateikė apeliacinį skundą dėl Kauno apylinkės teismo 2014 m. balandžio 14 d. nutarimo. Kauno apygardos teismo 2014 m. birželio 16 d. nutarimu Kauno apylinkės teismo 2014 m. balandžio 14 d. nutarimas panaikintas ir priimtas naujas nutarimas – advokatas pripažintas padaręs administracinį teisės pažeidimą, numatytą ATPK 214¹⁴ straipsnio 1 dalyje, ir jam paskirta bauda.

Advokatas kreipėsi į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą su prašymu atnaujinti administracinio teisės pažeidimo bylą.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo: ATPK 214¹⁴ straipsnio 1 dalis numato administracinę atsakomybę už asmens duomenų tvarkymą pažeidžiant ADTAĮ. Asmens duomenų sąvoka pateikta ADTAĮ 2 straipsnio 1 dalyje – tai bet kuri informacija, susijusi su fiziniu asmeniu – duomenų subjektu, kurio tapatybė yra žinoma arba gali būti tiesiogiai ar netiesiogiai nustatyta pasinaudojant tokiais duomenimis kaip asmens kodas, vienas arba keli asmeniui būdingi fizinio, fiziologinio, psichologinio, ekonominio, kultūrinio ar socialinio pobūdžio požymiai. Pagal ADTAĮ 2 straipsnio 4 dalį duomenų tvarkymu laikomas bet kuris su asmens duomenimis atliekamas veiksmas: rinkimas, užrašymas, kaupimas, saugojimas, klasifikavimas, grupavimas, jungimas, keitimas (papildymas ar taisymas), teikimas, paskelbimas, naudojimas, loginės ir (ar) aritmetinės operacijos, paieška, skleidimas, naikinimas ar kitoks veiksmas arba veiksmų rinkinys. ADTAĮ 2 straipsnio 3 dalis nustato, kad duomenų teikimas tai yra asmens duomenų atskleidimas perduodant ar kitu būdu padarant juos prieinamus (išskyrus paskelbimą visuomenės informavimo priemonėse).

ADTAĮ 5 straipsnio 1 dalies 5 ir 6 punktai numato atvejus, kai duomenų tvarkymas laikomas teisėtu, jeigu įgyvendinami oficialūs įgaliojimai, įstatymais ar kitais teisės aktais suteikti valstybės bei savivaldybių institucijoms, įstaigoms ir įmonėms arba trečiajam asmeniui, kuriam teikiami asmens duomenys; reikia tvarkyti dėl teisėto intereso, kurio siekia duomenų valdytojas arba trečiasis asmuo, kuriam teikiami asmens duomenys, ir jei duomenų subjekto interesai nėra svarbesni.

Iš administracinio teisės pažeidimo bylos medžiagos nustatyta, kad advokatas, būdamas ieškovo atstovu civilinėje byloje, išsiuntė vienos valstybės institucijos vadovui prašymą, kuriame pateikė šią informaciją: „Kauno apylinkės teisme yra nagrinėjama civilinė byla Nr. <...> pagal ieškovo (inicialai) ieškinį dėl <bylos pobūdis>“.

Teisėjų kolegija padarė išvadą, kad advokato trečiajam asmeniui (institucijos vadovui) suteikta informacija, jog teisme yra nagrinėjama civilinė byla pagal ieškovo ieškinį atsakovui dėl <bylos pobūdis>, yra pareiškėjo asmens duomenų ir informacijos apie asmens privatą gyvenimą (vardo, pavardės, jo sutuoktinio vardo, pavardės, situacijos šeimoje (informacija, kad teisme nagrinėjama civilinė byla dėl santuokos nutraukimo), pareiškėją apibūdinančios informacijos (informacijos, kad santuoka nutraukiama dėl jo kaltės) asmens duomenų atskleidimas perduodant ar

kitaip padarant juos prieinamus. Pareiškėjo teiginiai, kad, rašydamas prašymą institucijos vadovui, vadovavosi CPK 7 straipsnio 2 dalimi bei AĮ 44 straipsniu ir rūpinosi greitu bylos išnagrinėjimu, nėra pagrįsti.

ADTAĮ 27 straipsnio 1 dalis nustato, kad jei asmens duomenys teikiami šio įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 5 ar 6 punktuose nustatytais atvejais, duomenų valdytojas privalo supažindinti duomenų subjektą su jo teise nesutikti, kad būtų tvarkomi jo asmens duomenys. Tai reiškia, kad advokatas galėjo nurodyti pareiškėjo asmens duomenis trečiajam asmeniui tik turėdamas pastarojo sutikimą, o tokio sutikimo nebuvo gauta.

Taigi teisėjų kolegija konstatavo, kad advokatas neabejotinai pažeidė ADTAĮ 3 straipsnio 1 dalies 2 punktą, o jo administracinės atsakomybės dėl ATPK 214¹⁴ straipsnio 1 dalyje numatyto pažeidimo padarymo klausimas išspręstas, nepažeidžiant ATPK nuostatų (administracinė byla Nr. 2AT-4-677/2015).

Dėl asmens duomenų teikimo sutartyje apibrėžto tikslo

VDAI išnagrinėjo asmens skundą dėl Druskininkų savivaldybės administracijos Architektūros ir urbanistikos skyriaus vyriausiojo specialisto atlikto nekilnojamojo turto, esančio Druskininkų savivaldybės teritorijoje, priklausančio pareiškėjui tikrinimo. Skundo nagrinėjimo metu nustatyta, kad Nekilnojamojo turto registro duomenų teikimo internetu sutartyje, sudarytoje tarp VĮ Registrų centras ir Druskininkų savivaldybės administracijos, nenumatyta Druskininkų savivaldybės administracijos teisė tikrinti duomenis apie asmens nuosavybės teise turimą nekilnojamąjį turtą adresų suteikimo žemės sklypams tikslu. VDAI pateikė nurodymą Druskininkų savivaldybės administracijai – užtikrinti, jog asmens duomenys pagal VĮ Registrų centro ir Druskininkų savivaldybės administracijos Nekilnojamojo turto registro duomenų teikimo internetu sutartį iš VĮ Registrų centro būtų renkami tik esant sutartyje įtvirtintam duomenų gavimo tikslui, taip užtikrinant ADTAĮ 6 straipsnio reikalavimų įgyvendinimą. Vilniaus apygardos administracinis teismas, 2014 m. rugsėjo 25 d. sprendimu, Druskininkų savivaldybės administracijos prašymą patenkino – panaikino VDAI nurodymą.

VDAI pateikė apeliacinį skundą, kuriuo prašė panaikinti Vilniaus apygardos administracinio teismo 2014 m. rugsėjo 25 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas VDAI apeliacinį skundą patenkino. Teismas konstatavo, kad byloje ginčas kilo dėl pareiškėjo teisės gauti duomenis apie fiziniam asmeniui priklausančią nekilnojamąjį turtą. Nustatyta, kad Druskininkų savivaldybės administracijos Architektūros ir urbanistikos skyriaus vyriausiasis specialistas atliko pareiškėjo nekilnojamojo turto, esančio Druskininkų savivaldybės teritorijoje, tikrinimą ir suformavo šio nekilnojamojo turto registro išrašą.

Pagal ADTAĮ 2 straipsnio 1 dalį informacija apie konkretaus asmens turtą yra asmens duomenys ir yra saugomi šios įstatymo nustatyta tvarka (ADTAĮ 3 straipsnio 1 dalies 2 punktas).

Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registro įstatymo 42 straipsnio 2 dalies 2 punktu ir 3 dalies 5 punktu nustatyta, kad savivaldybėms duomenys apie visą asmens nekilnojamąjį turtą, daiktines teises į jį ir šių teisių turėtojus, gali būti teikiami tik savivaldybių funkcijoms atlikti. Pagal šio įstatymo 42 straipsnio 4 dalį Nekilnojamojo turto registro duomenys teikiami šio įstatymo ir Nekilnojamojo turto registro nuostatų nustatyta tvarka pagal duomenų teikimo sutartis.

Druskininkų savivaldybės administracija savo skundą grindžia sutartimi, sudaryta tarp Nekilnojamojo turto registro tvarkytojo – VĮ Registrų centras (tiekėjas) ir Druskininkų savivaldybės administracijos (gavėjas). Druskininkų savivaldybės administracija nurodė, kad pagal šios sutarties 3.1.2 punktą savivaldybė turi teisę gauti teikėjo duomenis savivaldybės funkcijų vykdymui. Taip pat ji nurodė, kad minėto patikrinimo tikslas buvo nekilnojamojo turto, esančio Druskininkų

savivaldybės teritorijoje, adresų suteikimo tikslinimas ir šiuo atveju buvo reikalingi tik nekilnojamojo turto duomenys, o ne nekilnojamojo turto savininkų duomenys.

Sutarties 3.1.2 punktu nustatyta, kad teikėjas teikia gavėjui duomenis „kitų savivaldybės nuostatuose numatytų funkcijų vykdymui“: „Savivaldybės nekilnojamojo turto administravimui“ (Sutarties 3.2.1.1 punktas) ir „žemės nuomos mokesčio administravimui“ (Sutarties 3.1.2.2 punktas). Šiais punktais yra sutarta, kokiems tikslams duomenys teikiami „kitų savivaldybės nuostatuose nustatytų funkcijų vykdymui“. Taigi, adresų suteikimo privačiam žemės sklypui tikrinimas nepatenka į šiuos Sutarties punktus. Apeliacinės instancijos teismas sutinka su pirmosios instancijos teismo išvada dėl savivaldybės kompetencijos tikrinti adresų suteikimą žemės sklypams, kadangi tokia teisė kyla iš Vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 27 punkto, pagal kurį savivaldybė suteikia adresus žemės sklypams, kuriuose pagal jų naudojimo paskirtį (būdą, pobūdį) ar teritorijų planavimo dokumentus leidžiama pastatų statyba, todėl pagal suteiktą kompetenciją šiai funkcijai įgyvendinti savivaldybė gali tikrinti, ar adresai suteikti nepažeidžiant nustatytos tvarkos. Tačiau nagrinėjamu atveju pažeidimą sudaro tai, kad minėtoje Sutartyje nėra sutarta dėl informacijos teikimo ir gavimo šiai savivaldybės funkcijai įgyvendinti, nors šios funkcijos įgyvendinimui tokių duomenų gavimas turėjo būti numatytas Sutartyje.

ADTAI 6 straipsniu yra nustatyta, kad asmens duomenys šio įstatymo nustatytais atvejais teikiami pagal duomenų valdytojo ir duomenų gavėjo sudarytą asmens duomenų teikimo sutartį (daugkartinio teikimo atveju) (...). Sutartyje turi būti nurodytas asmens duomenų naudojimo tikslas, teikimo ir gavimo teisinis pagrindas, sąlygos, tvarka ir teikiamų asmens duomenų apimtis. Remiantis šiomis ADTAI nuostatomis, darytina išvada, kad Sutartis neatitinka imperatyvių teisės normų reikalavimų ir todėl Druskininkų savivaldybės administracija pareiškėjo duomenis apie jo nekilnojamąjį turtą, esantį (*duomenys neskelbtini*), rinko ir gavo neteisėtai.

Nustačius šias aplinkybes, VDAI teisėtai ir pagrįstai Druskininkų savivaldybės administracijai davė nurodymą įgyvendinti ADTAI 6 straipsnio reikalavimus, kad asmens duomenys pagal VĮ Registrų centro ir Druskininkų savivaldybės administracijos Nekilnojamojo turto registro duomenų teikimo internetu sutartį iš VĮ Registrų centro būtų renkami tik esant sutartyje įtvirtintam duomenų gavimo tikslui (administracinė byla Nr. eA-831-261-2015).

Parengė Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos
Skundų nagrinėjimo ir tarptautinio bendradarbiavimo skyriaus vedėja
Neringa Kaktavičiūtė-Mickienė